

OILANING MOLIVAVIY SAVODXONLIK FUNKTSIYASI VA UNING BOLA
RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Rizayeva Munisxon Maxkamovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti-P(h)D, Toshkent- munisrizayeva@gmail.com, Telefon:+99897-720-54-62

Annotatsiya: Maktabgacha yosh shaxsni shakllantirishning eng muhim bosqichi hisoblanadi va u moliyaviy savodli shaxsni shakllantirish uchun zarur bo'lgan, uning keyingi rivojlanishi uchun asos bo'ladi, bu mas'uliyat, ehtiyotkorlik, irodali fazilatlar, qiziqish, bilish faoliyati, oilaning moliyaviy savodxonlik funksiyasi va uning bola rivojlanishiga ta'siri yoritilgan..Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolaning moliyaviy savodxonlikni shakllantirishda oila hamkorligi ,pedagogik jarayon haqida hamda kerakli ma'lumot va tavsiyalar asosida aniq yo'nalishlarni belgilab olish,ijtimoiylashtirish ochib berilgan

Kalit so'zlar: moliyaviy savodxonlik, hamkorlik, o'yin, kognitiv, ilmiy tadqiqot, foydali iqtisodiy ko'nikmalar , kundalik hayotdagi odatlar, iqtisodiy tarbiya, pul, narx ,mahsulotlar sotib olish va ayirboshlash,jarayonda moliyaviy savodxonlik

Аннотация: Дошкольный возраст считается важнейшим этапом становления личности и служит основой для ее дальнейшего развития, необходимого для формирования финансово грамотной личности, в нем освещаются ответственность, внимательность, волевые качества, любознательность, познавательная деятельность, функция финансовой грамотности семьи и ее влияние на развитие ребенка..В данной статье рассказывается о сотрудничестве семьи в формировании финансовой грамотности дошкольника ,о педагогическом процессе,а также о том, как определить конкретные направления, социализации на основе необходимой информации и рекомендаций

Ключевые слова: финансовая грамотность, сотрудничество, игра, познание, научные исследования , полезные экономические навыки, привычки в повседневной жизни, экономическое воспитание, деньги ,цена,покупка и обмен продуктов, финансовая грамотность в процессе.

Annotation: Preschool age is considered the most important stage of personality formation and serves as the basis for its further development, necessary for the formation of a financially literate personality. It highlights responsibility, attentiveness, strong-willed qualities, curiosity, cognitive activity, the function of family financial literacy and its impact on child development..This article describes family cooperation in the formation of financial literacy for preschoolers, the pedagogical process, as well as how to identify specific areas of socialization based on the necessary information and recommendations

Keywords: financial literacy, cooperation, play, cognition, scientific research, useful economic skills, habits in everyday life, economic education, money, price, purchase and exchange of products, financial literacy in the process.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 08.04.2025-yildagi 210-son qarori bilan "2025–2030 yillarda davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish strategiyasi"ni amalga oshirish bo'yicha moliyaviy savodxonlikni kengaytirishga qaratilgan dastur hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishishi iqtisodiy mustaqillik sari qo'yilgan ilk qadam bo'ldi. Mustaqil davlatimiz siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biri bank tizimini isloh qilish va uni tubdan o'zgartirishga qaratildi. Bank tizimini isloh qilish hukumatimizning bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish dasturiga muvofiq amalga oshirila boshlandi.

Bugungi kunda har birimiz davlat taqdiri yosh avlodning moliyaviy savodxonligi, huquqiy, siyosiy va axloqiy savodxonligiga bog'liqligini tushunamiz. Shu sababli, moliyaviy savodxonlik maktabgacha pedagogikada nisbatan yangi yo'nalish bo'lib, hozirgi vaqtda dolzarb va ayniqsa dolzarbdur. Savollar tug'iladi: moliyaviy savodxonlik bilan tanishishni qachon boshlash kerak? Eng yosh bolalarni moliyaviy savodxonligi haqida gapirish mumkinmi? Moliyaviy savodxonlik va maktabgacha yoshdagi bola bir qarashda bir-biridan juda uzoq ko'rinadi. "Tartiblangan uy xo'jaligi" sohasi sifatida tushunilgan "Rejalashtirilgan moliyaviy uy xo'jaligi" foydali iqtisodiy ko'nikmalar bola hayotining dastlabki yillaridanoq ajralmas hisoblanadi. Moliyaviy savodxonlik maktabgacha ta'limning zaruriy shartlari sifatida asta-sekin shaxsiy bo'lib qoladigan iqtisodiyot va faoliyat sifati sohasidagi bolalar uchun mavjud bo'lgan bilimlarni ajratib ko'rsatish mumkin. Maktabgacha yoshdagi moliyaviy savodxonlik bilimlarni o'zlashtirish, birinchi navbatda, axloqiy va mehnat tarbiyasini takomillashtirish usullaridan biridir. Bugungi kunda ushbu jarayonni to'g'ri amalga oshirishga imkon beradigan vaqt talablariga javob beradigan iqtisodiy ta'lim texnologiyalarini ishlab chiqish zarurati alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi: Zamonaviy bola, hatto maxsus bilimga ega bo'lmagan holda, erta yoshdan boshlab iqtisodiy tushunchalarga duch keladi. U asta-sekin "meniki", "sizniki", "bizniki", "almashish", "pul", "narx", "qimmat", "arzon", "pul ishlash", "sarflash" nima ekanligini bilib oladi. Iqtisodiyot har kimning hayotida ko'rinmas darajada mavjud va shuning uchun maktabgacha yoshda moliyaviy savodxonlik asoslarini shakllantirishni boshlash muhimdir.

Oilaning moliyaviy savodxonlik funktsiyasi va uning bola rivojlanishiga ta'siri

Oilaning eng muhim vazifalaridan biri bu iqtisodiy vazifadir. Bu iqtisodiy va maishiy funktsiya bilan chambarchas bog'liq va barcha oila a'zolarining moddiy farovonligini ta'minlashga qaratilgan. Haqiqiy hayot sharoitida bu resurslardan oqilona foydalanish, oilaviy byudjetni taqsimlash va xarajatlarni rejalashtirish qobiliyatida namoyon bo'ladi. Bolaning ushbu jarayonda ishtirok etish darajasi oilaning uy xo'jaligini qanchalik ongli va malakali olib borishiga bog'liq.

Bola uchun oila birinchi va eng muhim iqtisodiy maktabdir. Erta yoshda, bolalar ota-onalarning qanday qilib xarid qilishlarini, xarajatlarni muhokama qilishlarini va byudjetni rejalashtirishlarini kuzatishni boshlaydilar. Asta-sekin, bola mehnat, pul va mulkning qiymati to'g'risida g'oyani rivojlantiradi.

Moliyaviy savodxonlik ta'limining pedagogik ahamiyati

Moliyaviy savodxonlik -bu bolani tarbiyalashning umumiy tizimining bir qismi. Bu moddiy va ma'naviy qadriyatlarga ehtiyotkorlik va hurmat bilan munosabatni shakllantirish, iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirish va iqtisodiy munosabatlar asoslarini tushunishga qaratilgan uyushgan pedagogik jarayondir.

Pedagog va ota – onaning vazifasi nafaqat bolaga nazariy bilimlarni berish, balki uni haqiqiy hayotiy vaziyatlarda qo'llashga o'rgatishdir. Moliyaviy savodxonlik tafakkurning shakllanishi bolaning ongli ravishda ijtimoiylashishiga, uning zamonaviy turmush sharoitlariga yaxshiroq moslashishiga va maktabga tayyorlanishiga yordam beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni moliyaviy savodxonlikni tarbiyalashda o'yinning roli

K. D. Ushinskiy o'yin shaklida o'rganish qiziqarli bo'lishi mumkin va bo'lishi kerakligini to'g'ri ta'kidladi, ammo ko'ngilochar emas. Bu didaktik o'yin – bolani murakkab iqtisodiy tushunchalarni qulay va tushunarli shaklda rivojlantirishga jalb qilishning asosiy usuli. Ta'limning o'yin shakli maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik xususiyatlariga mos keladi:

Tahlil va natijalar. O'yin faoliyati bu yoshdagi etakchi faoliyatdir.

Iqtisodiyotdagi syujetli rolli va sahnalashtirish o'yinlari o'ziga xos "o'yinli hayot maktabi"ga aylanadi. O'yin davomida bolalar "pul" ni boshqarish, qaror qabul qilish, rejalashtirish, almashtirish, sarmoya kiritish va hatto "moliyaviy muvaffaqiyatsizlikka" dosh berishni o'rganadilar.

Oila bolaning moliyaviy savodxonligi ijtimoiylashuvining asosi sifatida

Moliyaviy savodxonlik tarbiyasi oilada boshlanadi. Bolalarni kundalik iqtisodiy hayotga qanday jalb qilishni biladigan ota-onalar ularga nafaqat tajriba, balki qiymat ko'rsatmalarini ham berishadi. Voyaga etganlarning xatti – harakatlari, narsalarga, pulga, tejashga, saxiylikka yoki isrofgarchilikka bo'lgan munosabati-bularning barchasi bola tomonidan norma sifatida so'riladi.

Bolani oilaviy iqtisodiyotga jalb qilishning oddiy, ammo samarali usullariga misollar:

- Xaridlar ro'yxatini birgalikda tuzish;
- Kundalik hayot yoki bayram uchun byudjetni muhokama qilish;
- Bankachada kichik jamg'armalarni yig'ish va nima sarflashingiz mumkinligini muhokama qilish;
- Uy ishlariga jalb qilish negizida mehnatning qiymati va ahamiyatini tushuntirish ;
- Oila a'zolarining istaklari va imkoniyatlarini birgalikda muhokama qilish.

Bunday ishtirok etish bolada hayotning moddiy tomoni bilan bog'liq mehnat, daromad, xarajatlar va qadriyatlar g'oyasini shakllantiradi.

Pul va iqtisodiy tushunchalar bilan tanishish

Maktabgacha yoshdagi ilk moliyaviy savodxonlik ta'lim dasturining bosqichlaridan biri pul bilan tanishishdir. Bu nafaqat ularning tashqi ko'rinishi yoki nomini o'rgatish, balki pul nima uchun kerakligini, qanday boshqarilishini, nima uchun hamma narsani birdaniga olish mumkin emasligini tushunishdir.

Oddiy va samarali usul – ota-ona bilan farzandning do'konga borishi. Maktabgacha yoshdagi bolani uyda qoldirish o'rniga, uni sotib olish jarayoniga jalb qilish jarayonida :

- Bolada xaridlar ro'yxatini tuzish;

- Pulni nimaga sarflashingiz mumkinligi haqida tushuncha paydo bo'lishi;
- Mahsulot narx va sifat bo'yicha qanday tanlash talablarini o'rganish;
- Bolalar xohlagan narsani sotib olish har doim ham mumkin emasligini tushunish, tanlash va tartiblash jarayoni shakllanishi.

Bolalar, ayniqsa, tangalarni yaxshi ko'radilar-ular ularga "sehrli" ko'rinadi. Bu to'plash ko'nikmalarini shakllantirish, xarajatlarni rejalashtirish, kutish va jamg'arish tushunchalari shakllantiriladi

Xulosa va takliflar; Iqtisodiy bilimlarni taqdim etishda ehtiyotkorlik va muvozanat

Moliyaviy savodxonlik ko'plab murakkab tushunchalarga ega bo'lgan fan ekanligini unutmaslik kerak. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda aniq talab va mavjudlik printsipligiga rioya qilish, vizual, o'yin va maishiy misollardan foydalanish kerak. Bola uchun moliyaviy savodxonlik -bu atamalar to'plami emas, balki o'yinda, oilada, bolalar bog'chasida tushunilishi va kuzatishi mumkin bo'lgan hayotiy vaziyatlar. Maktabgacha yoshdagi bolalarning moliyaviy savodxonlik tarbiyasi nafaqat murakkab jarayon bilan tanishish, balki hayotiy ko'nikma va munosabatlarni shakllantirishdir. O'yin, oilaviy hayotda ishtirok etish, kattalarning xatti-harakatlarini kuzatish orqali bola mehnat, pul, mulk, tanlov uchun javobgarlik qiymatini tushunishni o'rganadi

Moliyaviy savodxonlikni muvaffaqiyatli shakllantirishning kaliti bu oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlarining hamkorligi, o'yin va vizual usullardan foydalanish, shuningdek, bolaning yosh xususiyatlarini hurmat qilishdir. Iqtisodiy jihatdan yaxshi tarbiyalangan bola-bu qaror qabul qilish, hayotini rejalashtirish va resurslarga g'amxo'rlik qilishni biladigan kelajakdagi ijtimoiylashgan inson.

ADABIYOT VA MANBALAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. – Toshkent, 2022. – PF-60.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 08.04.2025 yildagi 210-son "2025-2030-yillarda Davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"

3. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi– T.:2022

4. Krasnoperova I.V. Katta maktabgacha yoshdagi bolalarning moliyaviy savodxonligi asoslarini shakllantirishga zamonaviy yondashuvlar / I.V. Krasnoperova // Vestnik Shadrinskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. – 2023 yil. – No 1 (57). – 14-20-betlar.

5. Мамонова Ж.В., Андреева О.Н. Экономическое воспитание дошкольников формирование основ экономической грамотности в семье и детском саду <https://nsportal.ru/detskiy-sad/materialy-dlya-roditeley/2025/10/22/ekonomicheskoe-vospitanie-doshkolnikov-formirovanie>6. Galkina L.N. Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda iqtisodiy qobiliyatlarni rivojlantirish. – 2010. – No 4. – 42-bet.

7. Зиновьева Т.А. Педагогические условия развития финансового грамотности у старших дошкольников . – 2020 йил. - №1 (28). – 36-38-стр.

8. Rizayeva M.M. Moliyaviy saodxonlik asoslarini shakllantirish uchun "Tejamkor bola" o'yinli ta'lim faoliyatini asosida ishlashni takomillashtirish "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali -352-356// ISSN: 3060-4613 №2, 2026